

Архипова Є.О., канд. філос. наук,
НТУУ «КПІ», доцент кафедри теорії та практики управління, м. Київ

Інформаційні ризики України в глобалізованому просторі

Глобалізація, обумовлена посиленням взаємозв'язку різних країн та регіонів, інтернаціоналізацією фінансової системи, стандартизацією масової культури та розвитком інформаційно-комунікативних технологій, є однією з характерних ознак сучасного соціуму.

Наростання глобалізаційних тенденцій спостерігається у всіх сферах суспільної життєдіяльності: фінансовій, споживчій, маркетинговій, економічній, політичній, безпековій, науковій, освітній, культурній, екологічній тощо. Не є виключенням й інформаційна сфера, специфіка якої полягає в тому, що вона дуже тісно взаємопов'язана з усіма іншими сферами людських відносин, адже неможливо уявити собі хоча б одну сферу діяльності, яка б не потребувала включення людини до інформаційних відносин.

Входження до глобалізованого простору передбачає отримання ряду переваг, зокрема в інформаційній сфері. Серед їх числа можна назвати доступ до світових баз даних та інформації, можливість здійснення швидкої та відносно дешевої комунікації з абонентами або групою абонентів практично у будь-якій точці Землі, обмін технологіями, інформацією та знаннями в культурній, науковій, економічній та інших галузях. Тим не менше, глобалізація, разом із безперечними перевагами, породжує і ряд загроз. Розглянемо можливі інформаційні ризики, які постають перед Україною у зв'язку з глобалізацією.

Перш за все відзначимо, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології не лише відкривають для нас доступ до світових здобутків людської культури («культура» тут вживається у широкому розумінні – як сукупність артефактів, створених людиною) – вони «відкривають шлюзи» для інформаційної продукції будь-якого характеру та якості. У зв'язку з цим постає

загроза захлинутися в своєрідній інформаційній лавині, загрузнути під час пошуку дійсно потрібної інформації серед купи інформаційного непотребу. Зауважимо, що людський мозок має досить обмежені можливості опрацювання вхідної інформації, тому стикаючись з інформаційним перевантаженням людина може впасти в стан фрустрації або інформаційного шоку, під час якого вона не здатна контролювати свою поведінку належним чином.

В українських реаліях ця небезпека має свої нюанси. Інформаційний простір України є погано структурованим та незахищеним від зовнішньої експансії. Реальні кроки з реалізації державної інформаційної політики в нашій країні сильно відрізняються від прописаного в Законах України «Про інформацію», «Про основи національної безпеки України» та «концепціях розвитку» різного ґатунку. Вже більше року ми на власні очі спостерігаємо чисельні випадки інформаційної агресії, зокрема викривлення та спотворення інформації, кричущі фальсифікації та агресивну пропаганду антиукраїнських поглядів. Це призводить до формування спотвореного образу оточуючої дійсності, вкорінення хибних стереотипів мислення, маніпулювання свідомістю людей тощо.

Також можна окремо відзначити посилення інформаційного впливу інших наддержав, в першу чергу США. Спираючись передусім на свій потужний економічний потенціал, США просувають так званий «західний стиль життя», поширюючи усю світом свою культурні цінності, пріоритети та зразки поведінки[1].

Це спричиняє трансформацію культурних цінностей, національних традицій, що призводить до поступової втрати українцями своєї самобутності та національно-культурної ідентичності. Зазначимо, що гомогенізація усіх сфер людського життя не є якимось специфічним наслідком глобалізації для України— це типова ситуація, обумовлена взаємним впливом різних культур, хіба що більш «сильна» (в плані можливостей впливу, а не, приміром, давності традицій) культура цілком природно зазнаватиме менших змін. Як зазначає А.Б. Добровольська, новітні інформаційні технології «сприяють прискореному

переміщенню символів, знань, зразків поведінки від одного суспільства до іншого, служать джерелом стандартизації пропозиції, уніфікації потреб споживачів» [2].

До інформаційних загроз, які загострюються із розвитком інформаційних технологій, слід віднести кібертероризм. Все більше об'єктів критичної інфраструктури інтегровані до глобальної або локальної інформаційної мережі, а отже існує можливість протиправного втручання у діяльність цих об'єктів, що може призвести до суттєвих збитків та людських жертв. Особливої уваги заслуговує потреба захисту від кібертероризму органів державної влади, які за нинішнім законодавством зобов'язані бути присутніми в інтернет-просторі, але через брак фінансових ресурсів та кваліфікованого персоналу часто не спроможні забезпечити належний рівень безпеки своїх сайтів у мережі. Таким чином, глобалізація призводить до розширення географії потенційних зловмисників.

Те саме стосується й інших користувачів українського сегменту інтернету: мережеві технології стали доступними великій частині населення України, але низький рівень комп'ютерної грамотності та культури спілкування у віртуальній реальності становить потенційну небезпеку для її користувачів. Серед можливих загроз тут назвемо розголошення приватної інформації, фінансові махінації, несанкціоновані витoki комерційної та службової інформації, знищення та втрата інформації – як через дії зловмисників, так і через неухважність самих користувачів.

Ще одним наслідком глобалізації є посилення інформаційної нерівності у світі та в межах конкретного суспільства [3]. Інформаційна нерівність збільшує можливості маніпулювання суспільною свідомістю, дозволяючи певним групам контролювати інформаційні потоки, формувати вигідний їм образ оточуючої дійсності та імплементувати у свідомість людей потрібні кліше, інформаційні меми, шаблони сприйняття інформації тощо. Таким чином, глобалізаційні процеси посилюють інформаційні впливи у кількісному та якісному співвідношенні та виводять на новий рівень питання інформаційної безпеки,

яку слід розглядати у єдності її двох складових: захисту інформації та захисту від інформації [4, с. 130-131].

Негативними наслідками глобалізації є й загострення проблеми «відтоку мізків», адже завдяки сучасним інформаційно-комунікативним технологіям, по-перше, полегшується процедура пошуку потенційних працівників, по-друге, пришвидшується процес встановлення потрібних контактів, по-третє, значно розширюються можливості дистанційного «відтоку мізків», коли людина працює на батьківщині, але результати своєї розумової праці передає роботодавцям з іншої країни, при чому працівник отримує заробітну плату (часто в обхід державної системи оподаткування доходів), а всі інші переваги та бонуси від використання створеного інформаційного продукту отримує роботодавець.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що глобалізований простір, поряд із великою кількістю можливостей та перспектив розвитку, актуалізує і ряд реальних чи потенційних загроз. Виклики в інформаційній (та й в будь-якій іншій) сфері, спричинені або посилені глобалізацією, можна ігнорувати, а можна шукати шляхи їх нейтралізації або мінімізації. Активна позиція держави та громадян в цьому плані є складовою успішного розвитку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Волович О. О. Глобалізація: переваги і загрози для нашої країни / О.О. Волович [Електронний ресурс] // Одеськіе известия. – 11.02.2012. – Режим доступу: <http://izvestiya.odessa.ua/index.php?go=Newspaper&in=view&id=23646>
2. Добровольська А.Б. Інформаційний простір: проблеми становлення нової якості національного росту / А.Б. Добровольська // Наука України у світовому інформаційному просторі. – Вип. 3. – К.: Академперіодика, 2010. – С. 61-70.
3. Архипова Є.О. Інформаційна нерівність як соціальна проблема сьогодення / Є.О. Архипова // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Х.: ХНУ імені В.Н.

Каразіна, 2008. –С.335-339.

4. Архипова Є.О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір.
– К., 2012. – 215 с.